

FENOMENOLOGIJA PREVARE U IMOVINSKIM DELIKTIMA U REPUBLICI SRBIJI**

U radu se ukazuje na opasnosti od imovinskih delikata, a naročito na prevaru koja zauzima značajno mesto u broju izvršenih krivičnih dela iz oblasti imovinskih delikata.

Iz istraživanja se uočava negativna korelacija odnosa onoga što se u teoriji zove otkrivanje, progon i presuđenje počinilaca delikta prevare.

Broj otkrivenih delikata prevare od strane organa otkrivanja, u izrazitoj negativnoj korelaciji je u odnosu da broj optuženja koja se podižu na osnovu podnetih prijava za izvršenje krivičnog dela.

Ključne reči: imovina, kriminalitet, prevara, krivična dela protiv imovine, kriminal

1. Uvodno razmatranje

Imovina predstavlja jednu od opšte zaštićenih vrednosti čije slobodno uživanje je zagarantovano pravnim načelima i normama kako nacionalnog, tako i međunarodnog prava. Posmatrano sa istorijskog aspekta protivpravna ponašanja usmerena otuđenju, ugrožavanju ili oštećenju imovine, imovinskih prava i interesa oduvek su bila u središtu pažnje u većini društava i kulture. Imovina je kao opštezaštićena vrednost bila predmet uređenja običajnog prava ali i nekih od najranijih zakona i kodeksa starog i srednjeg veka.¹ Zato što se smatra jednom od najvećih vrednosti ljudskog društva (pored života i tela čoveka), oduvek je bila zaštićena, a napad na nju strogo je kažnjavan.

Zaštita imovine veoma je važna, i predmet je posebne brige društvene zajednice, kako u svakoj državi pojedinačno, tako i na univerzalnom planu u okviru međunarodne zajednice. Razlozi za ovako veliki značaj zaštite imovine jesu pre svega ekonomska sigurnost svakog pojedinca, a preko njega uže i šire društvene zajednice, a predstavlja i ekonomski osnov za postojanje i razvoj celog društva,

* Biljana Zemljak, student IV godine Fakulteta za pravo, javnu upravu i bezbednost, Megatrend univerziteta, Beograd, e-mail: biljanazemljak79@gmail.com.

** Članak je deo diplomskog rada odbranjenog na Fakultetu za pravo, javnu upravu i bezbednost 14.7.2014.

¹ Na primer, poznati Hamurabijev zakonik, nastao u poslednjim decenijama vladavine Hamurabija (1728.-1686. p.n.e.) u svojim početnim odredbama sadrži sankcije za ona ponašanja koja su jednaka današnjim poimanjima krivičnog dela krađe. Tekst Hamurabijevog zakonika, ali i nekih drugih čuvenih pravnih istorijskih spomenika (Zakon XII tablica, Ruska pravda, itd.) vidi u: Jasić S.: *Zakoni starog i srednjeg veka*, Beograd 1968.

a samim tim i države. Uviđanjem značaja imovine i razvojem društva, imovina se sve više štiti od različitih vrsta i oblika protivpravnih radnji kojima se može povrediti i ugroziti, a koje su sve učestalije i rasprostranjenije.

Radi se o masovnoj pojavi, a kao razlozi za toliku rasprostranjenost navode se loša ekonomska situacija, nedostatak posla, želja za osiguranom egzistencijom, olakim i brzim bogaćenjem koji vodi do lakšeg i boljeg života, lakomislenost. Ovo su neki od razloga koji mogu da dovedu do ulaska u krug vršenja imovinskih delikata čijim se vršenjem prisvaja na protivpravan način oduzeta imovina a, iz razloga sticanja neke koristi za sebe ili drugoga. Najčešći učinioци ovih krivičnih dela protiv imovine jesu maloletna lica muškog pola češće nego devojke, kao i punoletna lica kako muškog, tako i ženskog pola.

Uporedo sa porastom ove vrste delikata raste i potreba za što boljim i efikasnijim načinima suprotstavljanja ovoj vrsti kriminaliteta.

Međutim, krivičnopravna zaštita imovine, posmatrana kroz različite istorijske epohe nije uvek pružana u istoj meri, na isti način i prema svim licima. Naime, postojale su neke kategorije lica kojima zaštita imovine nije pružana. Pa tako robovi nisu imali pravo zaštite imovine, a pored toga zaštita imovine pružana je nejednako s obzirom na društveni status. U periodu feudalizma različit obim zaštite imovine imali su kmetovi od feudalaca i vlastele, ali kako se društvo razvijalo, a sa njim i pravo i pravna zaštita, tako je i zaštita imovine postala dostupna svima bez obzira na društveni status, pol, klasu.

Predmet ovog rada jeste imovinski kriminal sa težištem koji obuhvata delikt prevare kao najčešći i najveći problem od svih krivičnih dela koja spadaju u krivična dela protiv imovine danas. Zbog kontinuiteta njegove zaštite ali i široke rasprostranjenosti u svim društvenim zajednicama, imovinski kriminalitet se smatra klasičnim, konvencionalnim oblikom kriminaliteta. Budući da se radi o masovnoj pojavi, u procesu izučavanja njegovog stanja i kretanja koristi se, pored drugih izvora podataka, zvanična statistika kriminaliteta, koja je često i najpouzdanije sredstvo saznanja o kriminalitetu.

2. Kriminalitet u literaturi

2.1. Pojam kriminala

U najopštijem smislu kriminologija² je nauka o zločinu. U društvenoj i pravnoj teoriji danas je gotovo opšteprihvaćeno shvatanje da je kriminalitet,³ kao negativna društvena pojava, star koliko i samo ljudsko društvo. Nastao je

² Kriminologija je složenica i nastala je od latinske reči „crimen“ što znači zločin, i grčke reči „logos“ što znači nauka.

³ Jovašević D.: „Savremene društvene promene i krivično zakonodavstvo“, *Izbor sudske prakse* 9/1995, 5-9.

paralelno sa nastankom države i prava uopšte, i prati razvoj ljudskog društva od najstarijih vremena, napredujući i menjajući se u skladu sa napredovanjem i samog ljudskog roda. Naime, još u plemenskim i rodovskim zajednicama postojali su pojedinci i grupe koji su kršili postojeća pravila ponašanja, čineći različite ekscese koji su bili štetni za pleme ili rod.⁴

Zvanične evidencije kriminaliteta pojavile su se još u XI veku, kada su u Engleskoj uvedene katastarske knjige, a praćenje masovnih društvenih pojava započeto je u XVII veku od strane Džeremija Bentama koji je zagovarao periodične popise kriminaliteta, smatrajući kriminalitet odrazom moralnog zdravlja društva.⁵

Kriminalitet kao tešku socijalno-patološku pojavu možemo definisati na različite načine u zavisnosti od toga sa kog aspekta posmatramo: pravnog, kriminološkog, političkog, sociološkog... Među definicijama kriminaliteta, posebno se izdvajaju dve: zakonska ili pravna i sociološka definicija.⁶

Zakonska ili pravna definicija kriminaliteta polazi od pozitivnog materijalnog zakonodavstva. Prema ovom shvatanju prestupnici su lica koja krše norme krivičnog zakona kojima se štite vitalni društveni odnosi i interesi.⁷ Međutim, ovakvo shvatanje je nedovoljno i preusko, iz razloga što kriminalitet svodi samo na jednu njegovu dimenziju- na pravni pojam, to jest na ona dela koja su propisana u krivičnom zakonu.⁸ Da bi se moglo govoriti o kriminalitetu treba da dođe do kriminalne prakse, odnosno do vršenja krivičnog dela. Pored toga, ovakvo definisanje je nestabilno iz razloga što je pojmovno određenje kriminaliteta koje polazi od norme materijalnog krivičnog prava dinamično, podložno promenama, zato što pojedine inkriminacije važe na određenom prostoru i u određenom vremenu.⁹

Što se tiče sociološke definicije, ona kriminalitet posmatra kao rezultat društvenog života uopšte. Autor Milutinović M. zaključuje: "da je pri određivanju pojma kriminaliteta bitno odrediti njegov društveni karakter, njegovu društvenu uslovljenost i zakonitost javljanja u datim uslovima i strukturama, u kojima se vrši proces kriminalizacije pojedinih lica, vodeći pri tome računa da on predstavlja društvenu pojavu koja se ispoljava u konkretnim inkriminiranim radnjama pojedinih lica".¹⁰

⁴ Hamurabijev zakonik u svojim uvodnim odredbama sadrži sankcije za ona ponašanja koja su ekvivalent današnjem poimanju krivičnog dela krađe (čl. 6 „ ako je neko ukrao božije ili dvorsko blago...“), razbojništva (čl. 22 „ ako je neko izvršio razbojništvo i bio uhvaćen...“).

⁵ Ignjatović Đ.: *Kriminologija*, Beograd 2007.

⁶ Bošković M.: *Materijalni dokazi u kriminalističkoj obradi*, Beograd 1990, 57.

⁷ *Ibid*, 57.

⁸ Milutinović M.: *Kriminologija*, Beograd 1988, 27.

⁹ Bošković M.: *op. cit.*, 58.

¹⁰ Milutinović M.: *op. cit.*, 29.

U savremenoj kriminološkoj literaturi¹¹ najviše je zastupljeno shvatanje koje kombinuje kako kriminološko definisanje, tako i sociološko definisanje u određivanju pojma kriminaliteta. To znači da se polazi od definicije u širem smislu, pa se pod kriminalitetom smatraju kako ona krivična dela koja su predviđena krivičnim zakonodavstvom jedne zemlje, tako i druge radnje koje su kažnjive, a pravne norme i kriminalno ponašanje koje se bave ovim radnjama analiziraju se sa sociološkog, psihološkog i drugih aspekata.¹² U sklopu ovako određene definicije kriminaliteta možemo razlikovati kriminalno ponašanje kao pojedinačno, individualno ponašanje za koje važeći nacionalni zakoni predviđaju sankcije ili ponašanje kojim se krše međunarodnopravne norme o ljudskim pravima. To je ponašanje kojim se povređuje jedna ili više žrtava a rezultat je različitih društvenih i psiholoških faktora i uzroka. Pored toga, kriminalitet možemo posmatrati i kao masovnu društvenu pojavu koja tako posmatana predstavlja ukupnost kriminalnih ponašanja na određenom prostoru u određenom vremenu. Između kriminaliteta kao masovne društvene pojave i kriminalnog ponašanja kao individualne pojave postoji tesna povezanost.¹³

2.2. Fenomenologija kriminala

Kriminalna fenomenologija se bavi proučavanjem pojavnih oblika izvršenih krivičnih dela i socijalno-individualnih svojstava izvršioca. Ovo područje je veoma široko obzirom na pojedine oblike kriminaliteta, kao i psihička i socijalna obeležja delinkvenata.¹⁴

Kriminalitet, bez obzira kako ga pojmovno odredimo, predstavlja negativnu društvenu pojavu koju čini više povezanih aktivnosti jednog ili više lica u određenom vremenskom periodu, na određenom prostoru, koje su inkriminisane zakonskim propisima, čije nepoštovanje i kršenje povlači adekvatnu krivičnu sankciju, a vrsta i visina sankcije zavisi od stepena društvene opasnosti konkretne inkriminacije.¹⁵

Kriminalitet prema Aleksiću Ž.¹⁶ predstavlja veoma opasno društveno zlo i njegovi se koreni u suštini nalaze u društvenim i materijalnim uslovima klasnog društva i klasnih društvenih uređenja.

Isto tako Krivokapić V.¹⁷ smatra da se pod kriminalitetom podrazumevaju oblici ponašanja pojedinaca ili grupa koji na bilo koji način podležu tretmanu

¹¹ Jovašević D.: „Stanje i problemi savremenog krivičnog zakonodavstva u SR Jugoslaviji“, *Zbornik radova Policijske akademije*, 1/1995, 21-34.

¹² Konstantinović Vilić S., Nikolić Ristanović V.: *Kriminologija*, Niš 2003, 27.

¹³ *Ibid.*, 28.

¹⁴ Bošković M.: *Kriminologija*, Beograd 2011.

¹⁵ *Ibid.*, 58.

¹⁶ Aleksić Ž.: *Kriminalistika*, Beograd 1987, 23.

¹⁷ Krivokapić V.: *Prevenција kriminaliteta*, Beograd 2002, 3.

krivičnog zakonodavstva, zato što se takvim ponašanjem nanosi određena šteta pojedincima, institucijama i društvu u celini. Pojedinaac koji vrši kriminalnu radnju to čini zato što iz nje izvlači neku korist, mada ova činjenica nije uvek presudna za vršenje ovih radnji. Da bi neka radnja i bila kriminalna, moraju biti ispunjeni sledeći uslovi:

- 1) povređenost zakonske odredbe,
- 2) počinitelj kriminalne radnje,
- 3) žrtva; pojedinac, grupa ili institucija kojoj je načinjena šteta izvođenjem kriminalne radnje.

Savremeni kriminalitet kao sigurnosni problem i društveni fenomen, predstavlja jednu od najsloženijih pretnji za ekonomsku i socijalnu stabilnost i sigurnost svake države pa i čitave međunarodne zajednice, imajući u vidu njegove mnogostruke i mnogobrojne oblike ispoljavanja, transnacionalnost, ogromnu finansijsku dobit. Sve ovo izaziva i uzrokuje različite pojavne oblike i izvore nesigurnosti u društvu.¹⁸

2.3. Karakteristike kriminala u teoriji

Kada se posmatra i analizira savremeni kriminalitet kroz njegove pojavne oblike i vidove ispoljavanja, uopštavanjem dobijenih rezultata kao što su stanja, dinamike, trendovi, dolazi se do utvrđivanja više različitih karakteristika, kako etioloških, tako i fenomenoloških koje karakterišu ovu opasnu socijalnopatološku pojavu. Tako mnogi poznati kriminolozi sa naših prostora kao što su: Lj. Stupar, B. Banović, V. Ivanović i M. Žarković smatraju da savremeni kriminalitet karakterišu sledeći elementi:¹⁹

- 1) modifikacija postojećih i pojava novih oblika kriminaliteta - pojava novih oblika uslovljena je pojavama i promenama koje nastaju u društvu, ekonomiji, nauci i tehnici, menjanju zakonodavne regulative i dr. Ove promene utiču na stvaranje novih krivičnih dela, kao i do izmene načina vršenja već poznatih krivičnih dela;
- 2) masovnost kriminalnog ispoljavanja - naime, statistički podaci o stanju i kretanju kriminaliteta na globalnom nivou pokazuju da se broj izvršenih krivičnih dela u apsolutnom iznosu povećava. Ova pojava može se pratiti i tako što se prati broj podnetih krivičnih prijava i broj optuženih i osuđenih lica;
- 3) organizovanost kriminalnog delovanja i učinilaca u izvršenju krivičnih dela - organizovanost učinilaca u izvršenju krivičnih dela je na veoma visokom nivou, sa tačno podeljenim ulogama i zadacima, striktnim uputstvima koja se izdaju u strogoj tajnosti. Ovakva organizovanost

¹⁸ *Ibid.*,7.

¹⁹ Žarković M., Banović B., Stupar Lj., Ivanović V.: *Kriminalistika*, Beograd 1999, 6-7.

predstavlja dodatne poteškoće u operativnom radu organa gonjenja, teško dolaženje do saznanja i dokaza o krivičnoj odgovornosti vođa u kriminalnoj organizaciji. Vršenje krivičnih dela sve ređe je aktivnost pojedinaca, već se izvodi planski po principima savremenog organizovanog poslovanja;²⁰

- 4) pokretljivost kriminalaca. Ovo predstavlja veoma važan preduslov za uspešno vršenje krivičnih dela, naročito onih gde se žrtva unapred bira zbog svojih odlika i gde područje boravka žrtve ne predstavlja izvršiocu nikakav problem. Pored toga što se žrtva bira veoma često prema imovinskom statusu, pokretljivost kriminalaca čini i dodatnu garanciju istima da će ostati neprimećeni i anonimni i da će tako smanjiti rizik od otkrivanja i vođenja postupka, te izvršenja izrečenih krivičnih sankcija;
- 5) povratništvo i profesionalizam predstavljaju jednu od najvažnijih i najnegativnijih karakteristika kako imovinskog, tako i savremenog kriminaliteta. Povratnici redovno vrše krivična dela i to im postaje zanimanje kojim obezbeđuju sredstva za život. Ovi izvršiocu se veoma teško otkrivaju iz razloga profesionalizma i specijalizacije koja se često dovodi na veoma visok nivo. Oni vrše mnoga krivična dela, u različitim krajevima zemlje, a postupak njihovog otkrivanja je veoma složen i težak.²¹ Veliki problem, kada su povratnici u pitanju predstavlja i činjenica da prostor njihovog delovanja nije ograničen, oni deluju veoma često na teritoriji nekoliko država uz organizovanje sa drugim licima koji učestvuju sa njima u vršenju krivičnih dela, bili oni stranci, ili ne. Krivična dela se u ovakvim slučajevima često vrše u jednoj, a posledica nastaje u drugoj, ili čak trećoj državi, a posledice trpe svi i oštećeni koji mogu biti i domaći i strani državljani, a često se dešava da se na ovaj način nanosi šteta vitalnim odnosima i objektima pojedinih država.²²
- 6) specijalizacija kriminalaca - izvršiocu se u najčešćem slučaju opredeljuju za vršenje jedne, određene vrste krivičnih dela, uvežbavaju to, vršeći to delo na razne načine, dok ne dođu do onog načina koji je najefikasniji, i onda se drže samo njega. Na taj način izgrađuju sopstveni stil i specijalizuju se za vršenje određenog krivičnog dela. Pored načina vršenja, specijalizacija se odnosi i na objekt napada, mesta i vremena izvršenja i sl. Izvršiocu koji su specijalizovani za određena krivična dela poseduju i osobine kao što su: veština, spretnost, lukavstvo, dovrtljivost, upotreba specijalno izrađenih alata, primena nasilja;
- 7) zloupotreba naučno-tehničkih dostignuća - napredak nauke i tehnike i njihov ubrzan razvoj pruža mogućnost zloupotrebe i od strane izvrši-

²⁰ Mihajlovski A.: „O pojmu, elementima i karakteristikama krivičnog dela“, *Sistem kaznenih delikata*, Beograd 1971, 17-29.

²¹ Milanović V.: *Povrat u krivičnom pravu*, Niš 1985, 57-73.

²² Bošković M.: *op. cit.*, 74.

oca krivičnih dela. Ova zloupotreba olakšava planiranje krivičnih dela, manipulaciju potencijalnim žrtvama, a često se koristi i u samom vršenju krivičnih dela;

- 8) primena nasilja u vršenju krivičnih dela - ova karakteristika ima za cilj da oteža i spreči otkrivanje izvršioca i da oteža dokazivanje njihove kriminalne delatnosti. Sastoji se u zastrašivanju, pretnjama, a često i eliminaciji lica koja pružaju otpor, ili predstavljaju neku drugu pretnju za izvršioca.

Savremeni kriminalitet karakteriše visok stepen organizovanosti, postojanog i trajnog širenja, kako na unutrašnjem, tako i na međunarodnom planu.²³ Karakterišu ga sledeće odlike:

- 1) porast recidivizma, profesionalizma i specijalizacije;
- 2) zloupotreba tehničkih dostignuća i pojava novih kriminalnih oblika;
- 3) trajnost i raznovrsnost organizovanja i delovanja;
- 4) internacionalizacija;
- 5) ogromna finansijska sredstva sa sve više nezavisnih finansijskih sistema;
- 6) oslabljena efiksnost organa otkrivanja, čemu znatno doprinosi i porast materijalnih troškova neophodnih za suzbijanje kriminaliteta.

Prema Boškoviću M.,²⁴ osnovne karakteristike savremenog kriminaliteta su:

- 1) stalna prisutnost;
- 2) razvoj i veoma vešto prilagođavanje svim društveno-političkim i ekonomskim sistemima;
- 3) masovnost;
- 4) povratništvo;
- 5) profesionalizam;
- 6) organizovanost u izvršenju krivičnih dela.

3. Delikt prevare u imovinskom kriminalu

3.1. O imovinskom kriminalu

Krivična dela imovinskog kriminaliteta veoma su rasprostranjena i prema nekim procenama u svetu, ali i kod nas čine oko 50 % ukupnog kriminaliteta.²⁵ Statistički podaci ukazuju da od ukupnog broja prijavljenih i otkrivenih krivičnih dela imovinski delikti čine preko 70 % krivičnih dela, od kojih je jedan broj

²³ Krivokapić V.: *op. cit.*, 7.

²⁴ Bošković M.: *op. cit.*, 58-75.

²⁵ Meško G.: *Uvod v kriminologijo*, Ljubljana 2004, 98-103.

krivičnih dela beznačajan, ali ipak opšta slika je poražavajuća jer statistika pokazuje porast ove vrste krivičnih dela iz dana u dan.²⁶

Učinjena krivična dela, pored toga što prouzrokuju direktnu materijalnu štetu i druge posredne troškove, sve češće kod oštećenih i žrtvi izvršenja krivičnih dela izazivaju bes, strah, nervozu i osećaj lične nesigurnosti i nebezbednosti.

3.2. Deoba imovinskog kriminaliteta

Pored pojma i karakteristika imovinskog kriminaliteta, važno je odrediti i njegovu klasifikaciju. Postoje različite podele ove vrste kriminaliteta u zavisnosti od aspekta sa kojeg se posmatra, teoretičara, podneblja... Prema autoru Ignjatoviću Đ. osnovni tipovi imovinskog kriminaliteta su: a) situacioni i konvencionalni i b) kriminalitet belog okovratnika i kriminalitet korupcije te organizovani kriminalitet.²⁷

Naime, situacioni i konvencionalni kriminalitet imaju značajan udeo u imovinskom kriminalitetu. Najčešće nastaju kao rezultat i plod prostog delovanja amatera, njihova odluka da ukradu je spontana, a sam čin krađe je neplaniran, nevest, riskantan.²⁸ Izvršiocu ovih krivičnih dela su često maloletnici ili ona punoletna lica koja su se do tada uzorno ponašala. Ova dela često ostaju neotkrivena, i samo mali broj bude prijavljen organima formalne socijalne kontrole. Situacioni se zove iz razloga što veoma važnu ulogu igra sklop okolnosti, ali ne treba praviti grešku da se u takvim slučajevima okolnosti proglaše uzrokom kriminalnog ponašanja. Ovi učinioci najčešće vrše dela kao što su obijanje prodavnica, oduzimanja motornih vozila, vandalizam i druga slična krivična dela.

Konvencionalni imovinski kriminalitet obuhvata ona krivična dela kao što su provale i krađe koja vrše lica čije su lične crte između amatera i profesionalnih izvršioaca, zbog čega se za ova lica kaže da su poluprofesionalci. Oni prva krivična dela počinju da vrše još kao maloletnici, udruženi u maloletničke bande. Karakteristično je da najveći deo članova ovih mlađih grupacija napušta vršenje krivičnih dela konvencionalnog kriminala sredinom treće decenije života.²⁹

Struktura i sistematizacija krivičnih dela uopšte, pa i krivičnih dela protiv imovine, najčešće se vrši prema objektu zaštite, i na taj način se krivična dela grupišu u određene celine. Pored ovog načina sistematizacije, postoje i drugi, pa se tako u krivičnopravnoj teoriji i u kriminalističkoj praksi, a u zavisnosti od vrste upotrebljenog kriterijuma razlikuje više klasifikacija imovinskih krivičnih dela.

Tako se imovinska krivična dela mogu podeliti prema sledećim kriterijumima:

²⁶ Bajer M.: *Uparednastudija o nekim vrstama imovinskog kriminaliteta u Jugoslaviji, Austriji i Poljskoj*, Zagreb 1972, 89-112.

²⁷ Ignjatović Đ.: *op. cit.*, 206.

²⁸ Meško G.: *Preprečavanje kriminaliteta – teorija, praksa i dileme*, Ljubljana 2005, 78-92.

²⁹ Stajić Lj.: *Osnovi bezbednosti*, Beograd 2004, 251-260.

- 1) prema radnji i načinu izvršenja;
- 2) prema vrsti objekta napada;
- 3) prema načinu pokretanja krivičnog postupka;
- 4) prema posledicama krivičnog dela, itd.³⁰

Prema radnji i načinu izvršenja, imovinska krivična dela dele se na:

- 1) oduzimanje tuđe pokretne stvari, bez upotrebe sredstava za provaljivanje ili uz upotrebu ovih sredstava, džepne i druge opasne krađe, uz upotrebu sile ili pretnje;
- 2) navođenje na delatnosti protiv ličnih interesa i imovinskih prava, putem obmane, zloupotrebe poverenja, upotrebom sile ili pretnje;
- 3) ugrožavanje imovine poslugom, oštećenjem ili uništenjem;
- 4) prikriivanje stvari ili predmeta.

Prema vrsti objekta napada, imovinska krivična dela možemo podeliti na:

- 1) krivična dela uperena protiv pokretne imovine, odnosno svojine;
- 2) krivična dela uperena protiv nepokretne imovine;
- 3) krivična dela uperena protiv imovinskih prava;
- 4) krivična dela uperena protiv imovinskih interesa.

Prema načinu pokretanja krivičnog postupka, imovinska krivična dela se dele na:

- 1) krivična dela koja se gone po službenoj dužnosti;
- 2) krivična dela koja se gone po predlogu;
- 3) krivična dela koja se gone po privatnoj tužbi oštećenog.

Prema posledicama koje proizvode, krivična dela se dele na:

- 1) krivična dela povrede;
- 2) krivična dela ugrožavanja.

3.3. Krivični zakonik i delikt prevare

U teoriji krivičnog prava, krivična dela protiv imovine ili imovinska krivična dela su ona čiji je objekat zaštite imovina. Imovina je vrednost koju poseduje neko fizičko ili pravno lice, skup prava, prihoda i dobara koja nekom subjektu pripadaju. Imovina i njeno posedovanje je zaštićeno zakonom, a njeno oštećenje, protivpravno prisvajanje smatra se deliktom kriminaliteta.³¹ Zaštitni objekt jeste imovina, a modaliteti napada na imovinu se razlikuju kod pojedinih krivičnih dela. Imovina se pre svega štiti drugim granama prava, kao što je građansko

³⁰ Mujanović E., Dazer D., Budimlić M.: "Imovinski kriminalitet u Bosni i Hercegovini prema zvaničnim statistikama", *Kriminološke teme*, Banja Luka 1-2/2012, 6-7.

³¹ Bošković M.: *op. cit.*, 85.

pravo, tako da je krivičnoppravna zaštita supsidijarna, njoj se pribegava samo u onim slučajevima napada na imovinu kada se normama drugih grana prava imovini ne može obezbediti adekvatna zaštita.³²

Karakteristika većine krivičnih dela protiv imovine jeste da se ona vrše u nameri pribavljanja protivpravne imovinske koristi. Ipak, kod manjeg broja krivičnih dela ta namera ne postoji. S obzirom na to da je privatna imovina lično dobro kojim titular u načelu slobodno raspolaže, kod nekih krivičnih dela gde to ne zahteva opšti interes, propisano je da krivično gonjenje zavisi od oštećenog, tj. ono se preduzima po privatnoj tužbi. Isto tako, određena krivična dela gone se po privatnoj tužbi i kada su učinilac i oštećeni u bliskom odnosu, srodstvu i sl.³³

Krivična dela protiv imovine čine jednu jedinstvenu i posebno inkriminisanu grupu krivičnih dela u Krivičnom zakoniku, bez obzira na vrstu imovine koja se njima napada, načine na koji se to čini i bez obzira na vrstu posledica koje nastaju njihovim izvršenjem. Krivična dela protiv imovine koja su u sistemu krivičnog prava Republike Srbije predviđena su u glavi XXI Krivičnog zakonika Republike Srbije iz 2005. godine³⁴ i predstavljaju stara krivična dela, poznata ljudskoj zajednici od najstarijih vremena, od prelaska naturalne na robno novčanu privredu.³⁵ Objekt zaštite kod ovih krivičnih dela jeste imovina ili pravo na imovinu kao jedno od osnovnih, prirodnih, univerzalnih ljudskih prava. Ovim se krivičnim delima štiti imovina koja se sastoji od stvari - predmeta i imovinskih prava i interesa vezanih za stvari. Imovina podrazumeva svojinu nekog lica, odnosno prisvajanje stvari i vrednosti u kojima i preko kojih se one izražavaju.³⁶

Zaštita imovine predviđa se kako propisima domaćeg prava tako i propisima međunarodnog prava. Ustav Republike Srbije iz 2006. predviđa pravo na imovinu. Jemči se mirno uživanje svojine i drugih imovinskih prava stečenih na osnovu zakona. Pravo svojine može biti ograničeno ili oduzeto samo u javnom interesu koji se utvrđuje na osnovu zakona, uz naknadu koja ne može biti niža od tržišne cene imovine koja se oduzima. Zakonom se može i ograničiti način korišćenja imovine. To su slučajevi kao što je prinudna naplata poreza, drugih dažbina ili kazni, ali sve mora biti predviđeno i u skladu sa zakonom.³⁷

Evropska konvencija o ljudskim pravima garantuje pravo na imovinu. Ovim pravom se bavi član 1 Prvog protokola uz konvenciju. On predviđa da svako fizičko ili pravno lice ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uslovima predvi-

³² Stojanović Z., Perić O.: *Krivično pravo, posebni deo*, Beograd 2009, 133.

³³ *Ibid.*, 134.

³⁴ *Službeni glasnik Republike Srbije* broj 85/2005, 88/2005-ispr., 72/2009, 111/2009 i 121/2012.

³⁵ Jaramaz Reskušić I.: „Krađa u rimskom pravu“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 2/2007, 313-352.

³⁶ Čubinski M.: *Naučni i praktični komentar Krivičnog zakonika Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1934, 547 i dalje.

³⁷ *Službeni glasnik Republike Srbije* 98/2006.

đenim zakonom i opštim načelima međunarodnog prava. Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utiču na pravo države da primenjuje zakone koje smatra potrebnim da bi regulisala korišćenje imovine u skladu sa opštim interesima, ili da bi obezbedila naplatu poreza ili drugih dažbina ili kazni.³⁸

Evropska konvencija o ljudskim pravima nije jedini međunarodni instrument kojim se priznaje i štiti pravo na imovinu. Pored nje, tu je i Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima usvojena od strane Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 14.12. 1948. godine. Tako se u njoj predviđa da svako ima pravo da sam poseduje imovinu, a isto tako da je poseduje u zajednici sa drugima i da niko ne sme biti samovoljno lišen svoje imovine. Ovim pitanjem bavi se član 17 Univerzalne deklaracije.³⁹

Krivično delo može da predstavlja osnov za inkriminaciju, ili da predstavlja kvalifikatornu ili privilegujuću okolnost.

Osnovni motiv izvršenja većeg broja ovih krivičnih dela jeste postojanje na strani učinioca, u vreme preduzimanja radnje izvršenja, namere pribavljanja imovinske koristi⁴⁰ za sebe ili nekog drugog, ili namere da se prouzrokuje šteta drugom licu ili da postoji pobuda u vidu koristoljublja.⁴¹ Kod učinioca se dakle javlja određena namera ili pobuda da preduzme radnju izvršenja, što znači da je delo svršeno nezavisno od činjenice da li su takva namera ili pobuda u konkretnom slučaju i ostvarene.⁴² Postojanje namere ili pobude na strani učinioca dela kvalifikuje oblik krivice tako da se ova dela vrše samo sa direktnim umišljajem.

Za imovinska krivična dela se pored u zakonu propisane kazne zatvora, često od strane sudskih veća, izriču i druge vrste krivičnih sankcija. Pa tako postoje sledeće krivičnoppravne mere kao što su:

- 1) novčana kazna iz čl. 48-51.KZ, što je logično jer se primenom ove kazne deluje destimulativno na učinioce imovinskih krivičnih dela;
- 2) oduzimanje predmeta - mera bezbednosti iz člana 87. KZ i
- 3) oduzimanje imovinske koristi - kao posebna mera iz člana 91-92. KZ⁴³

Kao izvršilac imovinskih krivičnih dela može se javiti svako lice, dakle lice bez ikakvih posebnih ličnih svojstava ili okolnosti. Ipak, najčešće se u struk-

³⁸ Dostupna: www.ccbh.ba, Ovaj, i svi drugi izvori korišćeni sa Interneta, poslednji put su posećeni 30.6.2014.

³⁹ Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, <http://www.sostelefon.org.rs/zakoni/12.%20Univerzalna%20deklaracija%20o%20ljudskim%20pravima.pdf>

⁴⁰ Radovanović M.: "Neka pitanja o pojmu koristi u krivičnom pravu", *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, 3/1956, 335-341.

⁴¹ Simić Z.: „Određivanje koristoljublja u krivičnom pravu“, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu* 3-4/1968, 447-452.

⁴² Carić A.: *Motivi kazniva dejanja*, Ljubljana 1/1973, 39-48.

⁴³ *Krivični zakonik Republike Srbije* ("Sl.glasnik RS", 85/2005-ispr., 72/2009,111/2009, 121/2012. i 104/2013).

turi izvršenih krivičnih dela ove vrste na strani izvršioca ili saučesnika javljaju maloletna lica. Isto tako, prema sudskim statistikama, veliki je procenat povrata. Dakle, u izvršenju krivičnih dela protiv imovine često učestvuju povratnici u bilo kom svojstvu - izvršioci, saizvršioci, pomagači, podstrekači, organizatori i dr.

Krivično gonjenje za krivična dela protiv imovine preduzima se po službenoj dužnosti, osim kada su u pitanju sledeća dela: krađa, teška krađa, prevara, neovlašćeno korišćenje tuđeg vozila, zloupotreba poverenja i prikrivanje gde se gonjenje preduzima po privatnoj tužbi u slučajevima ako su učinjena prema supružniku, vanbračnom partneru, krvnom srodniku po pravoj liniji, bratu, sestri, usvojeniku, usvojitelju i drugim licima sa kojima učinilac živi u zajedničkom domaćinstvu (tkz. porodična imovinska krivična dela), za sva ova krivična dela protiv imovine krivično gonjenje se preduzima po predlogu.

3.3.1. *Prevara u krivičnom zakoniku*

Prema Krivičnom zakoniku Republike Srbije: "Ko u nameri da sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist, dovede koga lažnim prikazivanjem ili prikrivanjem činjenica u zabludu ili ga održava u zabludi i time ga navede da ovaj na štetu svoje ili tuđe imovine nešto učini ili ne učini, kazniće se zatvorom od šest meseci do pet godina i novčanom kaznom".

Ko delo iz stava 1. ovog člana učini samo u nameri da drugog ošteti, kazniće se zatvorom do šest meseci i novčanom kaznom.

Ako je delom iz stava 1. i 2. ovog člana pribavljena imovinska korist ili je naneta šteta u iznosu koji prelazi četiristo pedeset hiljada dinara, učinilac će se kazniti zatvorom do jedne godine i novčanom kaznom.

Ako je delom iz stava 1. i 2. ovog člana pribavljena imovinska korist ili je naneta šteta u iznosu koji prelazi milion i petsto hiljada dinara, učinilac će se kazniti zatvorom od dve do deset godina i novčanom kaznom.⁴⁴

3.3.2. *Vrste prevara i karakteristike načina izvršenja*

U praksi se najčešće sreću sledeći oblici prevara:

- 1) Prevare sa lažnim predstavljanjem. Prevarant lažno prikazuje svoje poreklo, ili svoje stručne kvalifikacije ili sposobnosti, ističući da je u stanju da obezbedi posao, dozvole, privilegije i sl.
- 2) Prevare sa obećanjem raznih usluga ili nabavkom neke deficitarne robe.
- 3) Prevare sa sakupljanjem lažnih dobrovoljnih priloga za lečenje, humanitarne akcije i sl.
- 4) Prevare prilikom kupoprodaje. Prevara se vrši u pogledu porekla robe, prilikom merenja robe, lažno se prikazuje kvalitet proizvoda i sl.
- 5) Finansijske prevare prilikom pozajmica, provizija, hipoteke...

⁴⁴ Član 208. Krivičnog zakonika Republike Srbije.

- 6) Bankarske prevare i prevare sa štedionicama. Građanima se nude visoke kamate da bi se na taj način privukli. Kada je ova pojava masovna toliko da privlači veliki broj građana, dobija odlike i predstavlja vid organizovanog kriminala.
- 7) Prevare lažnih vidovitih ljudi, nadrilekarstvom i vraćanjem.
- 8) Ženidbene prevare. Ženidbeni varalica svojim ponašanjem navodi žrtvu na to da će da je oženi, podstiče je na troškove i davanje novca za zajedničke ciljeve koji su vezani za njihovu budućnost. Nakon dobijanja novca, varalica se izgubi.
- 9) Prevare sa igrama na sreću, kockarske prevare. Igre na sreću se organizuju, ali se unapred programira dobitna kombinacija, da bi tačno određeno lice dobilo ulog.
- 10) Prevare sa dva ulaza. Sreću se kao način izvršenja kupoprodajnih prevara. Izdvojene su zbog specifičnog načina izvršenja. Kupac ulazi na jedan ulaz kako bi doneo novac za kupljenu stvar. Prodavca ostavlja da čeka. Koristeći drugi ulaz/ izlaz, varalica odlazi sa stvarima ili drugim vrednostima.

U savremenom svetu najkarakterističniji i najučestaliji oblici prevara su:⁴⁵

- 1) Internet prevare. Pojava internet mreže pružila je nove mogućnosti za zaključenje ugovora. Međutim, iako ovaj oblik zaključenja ugovora ima svojih prednosti, ubrzo se pokazalo da ima i velikih nedostataka, jer strane koje zaključuju ugovor preko interneta ne uspostavljaju direktan i neposredan kontakt, a često nema pisanih tragova vezanih za ugovor dok predmet ugovora nije fizički dostupan kupcu, zbog čega je sigurnost internet prezentacije dovedena u pitanje, pa je došlo do pojave velikog broja prevara u praksi poznatog kao „sajber kriminal.“
Ove prevare se najčešće koriste tako što se preko internet mreže plasiraju informacije koje nisu istinite sa namerom da se neodređeni broj lica dovede u zabludu.
- 2) Prevara kod ugovora o pružanju turističkih usluga. Najčešći oblik ove vrste prevare se odnosi na ponude za besplatno ili jako jeftino putovanje. Prevaranti u tome imaju dosta uspeha jer besplatna ili jako povoljna putovanja često predstavljaju zamku za prevarenog. Ove prevare naročito su učestale u vreme praznika, godišnjih odmora i školskog raspusta.
- 3) Organizovane prevare. Pod ovim oblikom prevara podrazumevaju se takva ponašanja i radnje koje imaju za cilj da dovedu u zabludu stalne ili potencijalne klijente neke kompanije ili pojedinca. Cilj im je da diskredituju pojedine firme ili lica. Kod njih dolazi do plasiranja lažnih infor-

⁴⁵ Vujović I.: *Prevara u savremenom ugovornom pravu-doktorska disertacija*, odbranjena na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu 2009.

macija u cilju nanošenja štete ili uništavanja kompanija ili pojedinaca. Ove prevare obično dolaze od konkurentnih firmi.

- 4) Poreske prevare. One imaju za cilj izigravanje zakona jer je njihov cilj upravo izbegavanje plaćanja poreza. Poreskim prevarama se bave poreski organi i službe za suzbijanje privrednog kriminala. Ove prevare su karakteristične jer se njima narušavaju privredni sistemi država i dovodi u pitanje poverenje u finansijske institucije koje su zadužene za suzbijanje tih vrsta prevara.

4. Empirijsko istraživanje

4.1. Istraživanje i analiza odnosa prijavljenih građana sa korelacijom za krivično delo prevare na prostoru Republike Srbije u periodu od 2007. do 2011.

U narednim tabelama prikazani su rezultati empirijskog istraživanja iz uzorka i korelacija na osnovu analize i rasprave nalaza o broju: prijavljenih, optuženih i osuđenih maloletnih i punoletnih lica za krivično delo prevare u periodu od 2007. do 2011. godine na području Republike Srbije.

Tabela 1: Prijavljena, optužena i osuđena lica za krivično delo prevare od 2007. do 2011.⁴⁶

	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Prijavljeni	2745	2897	2806	1888	2257
Optuženi	1544	1547	1344	633	916
Osuđeni	929	968	867	403	570

Iz rezultata istraživanja (*v.tabela br. 1.*) uočava se izrazito negativna korelacija broja prijavljenih lica i broja optuženih, koja u nekim godinama iz istraživanog uzorka kao što je 2009. čini više od pedeset posto (50%) od ukupnog broja prijavljenih osoba. Takođe, nalaz iz istraživanja nas upućuje da u 2010. godini negativna korelacija između broja prijavljenih osoba za počinjenje krivičnog dela prevare i broja optuženih osoba ima izraženu nekativnu korelaciju koja dostiže vrednosti od dve trećine, ili preko sedamdeset posto (70%) osoba za koje je organ otkrivanja podigao krivičnu prijavu stavljajući im na teret izvršenje krivičnog dela prevare nisu optužena. Ovakav visok nivo gubitka zločina i negativne korelacije ima više negativnih aspekata ne samo po osobe koje su prijavljene da su počinile krivično delo već i po ukupan sistem pravde u Republici Srbiji i ljudska prava građana.

⁴⁶ Podaci preuzeti od Republičkog zavoda za statistiku, stat.gov.rs , bilten 577.

Nadalje, rezultati istraživanja daju saznanja da je nešto povoljnija korelacija broja optuženih i broja osuđenih lica koja se kreće u granicama od 60% osuđenih od broja optuženih.

Iz nalaza se uočava kvalitativni deo ovog istraživanja koji upućuje da sud u predmetima gde je optužnica podignuta ima veoma visok nivo pozitivne korelacije u odnosu na izraženu negativnu korelaciju odnosa otkrivanja i optuženja.

Zabrinjavajući i upozoravajući nalaz iz ovog istraživanja ukazuje da odnos između broja osoba kojima je stavljeno na teret izvršenje krivičnog dela prevare podnošenjem krivične prijave od strane organa otkrivanja dostiže negativnu korelaciju u pojedinim godinama do tri četvrtine ili sedamdeset pet posto (75%) od broja prijavljenih i osuđenih.

Tabela 2: *Prijavljena, optužena i osuđena lica za krivično delo prevare od 2007. do 2011. po polu*⁴⁷

Godina	Prijavljeni		Optuženi		Osuđeni	
	muški	ženski	muški	ženski	muški	ženski
2007.	2281	464	1275	269	772	157
2008.	2345	552	1279	268	810	158
2009.	2276	530	1105	239	716	151
2010.	1530	358	540	93	350	53
2011.	1880	377	709	207	445	125

Iz rezultata istraživanja koji su prezentovani iz istraživanog uzorka (v. tabela br. 2) uočava se da odnos prema polu ima tendenciju negativne korelacije učešća polova muško-žensko. Ženski pol u broju prijavljenih osoba za počinjenje delikta prevare i korelacije sa brojem optuženih čini jednu petinu ili dvadeset posto (20%) od ukupnog broja osoba prijavljenih i optuženih u istraživanom periodu. Iz istraživanog perioda se uočava da tokom 2011. godine odnos učešća osoba prema polu u izvršenju delikta prevare ima tendenciju rasta u učešću od strane ženskog pola koji sada dostiže korelaciju jedne trećine ili nešto više od trideset posto (30%) od ukupnog broja prijavljenih u odnosu na broj optuženih.

Iz istraživanja korelacije odnosa prema polu osoba muško-žensko u ukupnom broju iz istraživanog uzorka odnosa prijavljenih i osuđenih, uočava se izrazito negativna tendencija jer muški pol ima učešće na granici od jedne trećine od ukupnog broja prijavljenih osoba, dok ženski pol ima još izraženiju negativnu tendenciju i korelaciju odnosa prijavljeni-osuđeni sa učešćem od jedne desetine ili deset posto (10%).

Nadalje, nalaz iz istraživanja ukazuje da odnos broja optuženih i osuđenih osoba muškog i ženskog pola za delikt prevare u istraživanom periodu ima izraženu negativnu korelaciju. Osobe muškog pola u ukupnom udelu broja osuđenih

⁴⁷ *Ibid.*

od broja optuženih uzimaju nešto više od dve trećine, a osobe ženskog pola se nalaze na granici jedne sedmine osuđenih od broja optuženih.

5. Zaključno razmatranje

Osnovni problem istraživanja ovog metodološkog zadatka bio je imovinski kriminal sa težištem koje je obuhvatilo delikte prevare, koji su se desili u drugoj polovini prve decenije i prve dve godine druge decenije u trećem milenijumu u Republici Srbiji. Istraživanje je pokazalo da je delikt prevare jedan od najčešćih delikata koji spadaju u krivična dela protiv imovine u savremenom društvu, a datiraju od samog nastanka države.

Razlozi za masovnu rasprostranjenost ovog delikta su mnogobrojni, ali pre svega treba ih tražiti u lošoj ekonomskoj situaciji, nedostatku stalnog zaposlenja, željom za sigurnom egzistencijom bez mnogo rada i truda, padom moralnih vrednosti, a sve to vodi ka ulasku u krug vršenja imovinskih delikata kojima se prisvaja protivpravno oduzeta imovina a radi sticanja neke koristi za sebe ili drugoga. Kako napreduje tehnološki razvoj društva zajedno sa tim napreduju i ideje pojedinaca za što brži i veći materijalni dobitak, bez obzira na protivpravni način sticanja.

Nalazi istraživanja upućuju da su najčešći učinioци ovog delikta protiv imovine punoletna lica muškog pola.

Da bi se ozbiljno i efikasno pristupilo rešavanju ovog problema neophodno je poznavati osnovne karakteristike i načine suprotstavljanja ovoj vrsti kriminaliteta. Razlozi za to su mnogobrojni: imovinski delikti u ukupnom kriminalitetu premašuju polovinu svih izvršenih krivičnih dela; organi otkrivanja i progona su najmanje efikasni baš na području imovinskih delikata; u izvršenju imovinskih krivičnih dela učestvuje najveći procenat povratnika u kriminološkom smislu.

Imovinski kriminalitet obuhvata veoma različite vrste kriminalnog ponašanja i specifičnosti u pogledu načina izvršenja, objekata napada, tragova koji su ostavljeni na licu mesta, mera koje sprovode organi gonjenja i kriminalističkih mera koje sprovode u otkrivanju ovih dela. Pored toga, imovinski delikti su promenjiva forma kriminalnog ponašanja i uslovljeni su društvenim promenama, ekonomskom situacijom, teritorijom na kojoj se vrše, što dodatno otežava njihovo sprečavanje i otkrivanje. Iako su veoma rasprostranjeni i imaju mnogobrojne pojavne oblike, jedno im je zajedničko: motiv učinioца za sticanjem imovinske koristi, sklonost ka ponavljanju ovih krivičnih dela, specijalizacija za vršenje pojedinih krivičnih dela, profesionalno vršenje krivičnih dela kao konačna kriminalna orijentacija, težnja za izgrađivanjem specifičnog načina izvršenja.

Izrazito negativna korelacija iz nalaza u ovom istraživanju ne bi trebala da zabrine samo naučnu, već i stručnu javnost kao i građane, jer se ovakvim pristupom i odnosom ometaju i ugrožavaju osnovna ljudska prava.

Literatura

- Aleksić Ž.: *Kriminalistika*, Beograd 1987.
- Bajer M.: *Uporedna studija o nekim vrstama imovinskog kriminaliteta u Jugoslaviji, Austriji i Poljskoj*, Zagreb 1972.
- Bošković M.: *Materijalni dokazi u kriminalističkoj obradi*, Beograd 1990.
- Bošković M.: *Kriminologija*, Beograd 2011.
- Vujović I.: *Prevara u savremenom ugovornom pravu- doktorska disertacija* Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu 2009.
- Žarković M., Banović B., Stupljar Lj., Ivanović V.: *Kriminalistika*, Beograd 1999.
- Ignjatović Đ.: *Kriminologija*, Beograd 2007.
- Jaramaz Reskušić I.: „Krađa u rimskom pravu“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 2/2007.
- Jasić S.: *Zakoni starog i srednjeg veka*, Beograd 1968.
- Jovašević D.: „Savremene društvene promene i krivično zakonodavstvo“, *Izbor sudske prakse* 9/1995.
- Jovašević D.: „Stanje i problemi savremenog krivičnog zakonodavstva u SR Jugoslaviji“, *Zbornik radova Policijske akademije* 1/1995.
- Krivokapić V.: *Prevenција kriminaliteta*, Beograd 2002.
- Konstantinović Vilić S., Nikolić Ristanović V. *Kriminologija*, Niš 2003.
- Meško G.: *Uvod v kriminologija*, Ljubljana 2004.
- Meško G.: *Prepričavanje kriminaliteta- teorija, praksa i dileme*, Ljubljana 2005.
- Milanović V.: *Povrat u krivičnom pravu*, Niš 1985.
- Milutinović M.: *Kriminologija*, Beograd 1988.
- Mihajlovski A.: *O pojmu, elementima i karakteristikama krivičnog dela, Sistem kaznenih delikata*, Beograd 1971.
- Mujanović E., Datzler D., Budimlić M.: „Imovinski kriminalitet u Bosni i Hercegovini prema zvaničnim statistikama“, *Kriminološke teme* 1-2/2012.
- Radovanović M.: „Neka pitanja o pojmu koristi u krivičnom pravu“, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu* 3/1956.
- Simić Z.: „Određivanje koristoljublja u krivičnom pravu“, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu* 3-4/1968..
- Stajić Lj.: *Osnovi bezbednosti*, Beograd 2012.
- Stojanović Z., Perić O.: *Krivično pravo- posebni deo*, Beograd 2009.

- Carić A.: „Motivi kazniva dejanja“, *Revija za kriminalistiko in Kriminologijo*, Ljubljana 1/1973.
- Čubinski M.: *Naučni i praktični komentar Krivičnog zakonika Kraljevine Jugoslavije*, Beograd 1934.

Propisi

- 1) Zakonik o Krivičnom postupku Republike Srbije (*Službeni glasnik RS*, 72/2011, 101/2011, sa izmenama i dopunama).
- 2) Krivični zakonik Republike Srbije (*Službenik glasnik RS*, 85/2005, 88/2005- ispr., 107/2005- ispr., 72/2009, 111/2009 i 121/2012).
- 3) Ustav Republike Srbije (*Službeni glasnik RS*, 98/2006).

Rad primljen: 15. jul 2014.
Odobren za štampu: 17. jul 2014.

Paper received: July 15th, 2014
Approved for publication: July 17th, 2014

Biljana Zemljak, student od the 4th year of the
Faculty for Law, Public Administration and Security,
Megatrend University, Belgrade

PHENOMENOLOGY OF FRAUD IN PROPERTY CRIMES IN SERBIA

S u m m a r y

The paper discusses the risk of property crime, particularly fraud which has an important place in the number of criminal offenses in the area of property crimes.

From researching the observed negative correlation relationship of what we call the theory of detection, prosecution and adjudication of offenders offense of fraud.

Furthermore, the number of fraud offenses, detected by the authorities, is in significant negative correlation in comparison to the number of charges raised.

Key words: property, criminality, fraud, crimes against property, crime

